

УДК 347.962

Особи, які підлягають відводу в цивільному процесі та виконавчому провадженні

Є. О. Ятченко,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін

юридичного факультету Міжгалузевої академії управління

Досліджується коло суб'єктів, які підлягають відводу в цивільному процесі та виконавчому провадженні. Значна увага приділяється визначенню кола осіб, які мають право заявити клопотання про відвід або про самовідвід, а також осіб, які приймають рішення про задоволення цього клопотання.

Ключові слова: відвід, самовідвід, клопотання, суддя, державний виконавець.

Ятченко Е. А. Лица, которые подлежат отводу в гражданском процессе и исполнительном производстве

Исследуются круг субъектов, которые подлежат отводу в гражданском процессе и исполнительном производстве. Большое внимание уделяется определению круга лиц, которые имеют право заявить ходатайство об отводе или самоотводе, а также лиц, которые принимают решение об удовлетворении этого ходатайства.

Ключевые слова: отвод, самоотвод, ходатайство, судья, судебный пристав-исполнитель.

Iatchenka Ievgen. Persons rohich are subjects to rejection in the civil process and in the execution procedure

It has been investigating the range of the subjects, which are subjects to rejection in the civil process and in the execution procedure. In the article the great attention is devoted to determination of the range of the persons, which have the right to declare the petition about rejection or self-rejection, and also the persons, which taking the resolution about satisfaction of this petition.

Key words: rejection, self-rejection, petition, judge, court bailiff.

Інститут відводу суддів відомий ще з давніх часів, однак із розвитком правовідносин, є тому числі цивільних процесуальних, а також правовідносин, які виникають у виконавчому провадженні (далі – виконавчих правовідносин), посилюється потреба у постійному вдосконаленні правових механізмів реалізації права особи на захист своїх прав, зокрема шляхом заявлення відводу. Попри незмінність змісту самого інституту відводу має місце зміна кола осіб, які підлягають відводу та мають право заявити відвід. При цьому слід врахувати і той факт, що переважна більшість цивільних справ у судах першої інстанції розглядається суддею одноособово, більше того, вже мають місце пропозиції щодо розгляду справ одноособово й у судах апеляційної інстанції¹. Конкретизація ж кола суб'єктів, які підлягають відводу, а також повноважень і відповідальності осіб, які заявляють відвід або самовідвід, дозволить повніше реалізувати право особи на відвід та право на самовідвід, а отже, надати додаткові гарантії захисту прав суб'єктів цивільних процесуальних та виконавчих правовідносин.

¹ Колісник О.В. Суд як суб'єкт цивільних процесуальних відносин: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук / О.В. Колісник. – Х., 2008. – С. 13.

Значну увагу дослідженню проблеми реалізації права на відвід у цивільному процесі та виконавчому провадженні, а також проблеми суб'єктного складу відповідних правовідносин приділяють вітчизняні науковці, зокрема В.В. Баранкова, Ю.В. Білоусов, С.С. Бичкова, Я.П. Зейкан, О.В. Колісник, В.В. Комаров, В.А. Кройтор, П.Ф. Немеш, В.І. Тертишніков, С.Я. Фурса, М.Й. Штефан, С.В. Щербак, М.М. Ясинок та ін. Попри це питання конкретизації кола осіб, яким може бути заявлено відвід, деталізації повноважень та відповідальності осіб, що мають право заявити відвід або самовідвід, як і власне самої процедури відводу у цивільному процесі та виконавчому провадженні, залишається відкритим для подальшого дослідження та вдосконалення.

Перш ніж перейти до безпосереднього дослідження кола осіб, яким може бути заявлено відвід та які мають право заявити самовідвід у цивільному процесі та виконавчому провадженні, слід акцентувати увагу на деяких базових положеннях інституту відводу та визначенні кола осіб, які мають право заявити відвід. Інститут відводу суду – важливий процесуальний засіб забезпечення неупередженого й об'єктивного судочинства та виконання рішень, що дозволяє відсторонити від участі у процесі особу, яка має особисту заінтересованість. За допомогою інституту відводу як процесуального засобу має бути забезпечене неупереджене й об'єктивне судочинство, тобто виконання завдань цивільного судочинства, закріплених у ст. 1 ЦПК України. Звичайно, інститут відводу застосовується як процесуальний засіб не лише у цивільному, а й в інших видах судочинства. А відтак автори підтримують думку, висловлену М.П. Курило, про можливість уніфікації інституту відводу в усіх процесуальних галузях права².

За своєю сутністю виконавче провадження є процесуальною наукою, яке в перспективі може стати окремою процесуальною галуззю права. Як зазначають В.В. Комаров та Д.М. Шадура, виконавче провадження є важливим чинником забезпечення стабільності правової системи будь-якої держави, а забезпечення виконання судових та інших рішень є невід'ємною складовою справедливого судочинства³. Крім того, слід зауважити, що досягнення неупередженості при примусовому виконанні рішень, передбачених законом, є одним із завдань державної виконавчої служби відповідно до ст. 1 Закону України «Про державну виконавчу службу» від 24.03.1998 р.⁴ При цьому основним процесуальним засобом досягнення такого результату виступає інститут відводу, закріплений у ст. 16 Закону України «Про виконавче провадження» від 21.04.1999 р. (надалі – Закон). Наведеного, на думку авторів, достатньо для того, щоб розглядати інститут відводу як комплексний інститут процесуальних галузей права та здійснювати уніфікацію норм зазначеного правового інституту.

Згідно з ч.2 ст. 23 ЦПК України заявити відвід мають право особи, які беруть участь у справі, при цьому законодавець у ст. 26 визначає коло таких осіб.

² Курило М.П. Уніфікація функцій суду як суб'єкта процесуального права / М.П. Курило // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2013. – № 8. – С. 58.

³ Проблеми теорії та практики цивільного судочинства: монографія / В.В. Комаров, В.І. Тертишніков, В.В. Баранкова та ін.; за заг. ред. В.В. Комарова. – Х.: Харків юридичний, 2008. – С. 228.

⁴ Виконавче провадження в Україні: зб. законодавчих актів [упорядник Роїна О.М.]. – К.: Алетра; ЦУЛ, 2011. – С. 73.

Зокрема, у справах позовного провадження право відводу надається сторонам, третім особам, представникам сторін та третіх осіб, а також особам, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб. Спільним для всіх зазначених учасників цивільного процесу є те, що всі вони мають матеріальну та (або) процесуальну заінтересованість у досягненні відповідного результату розгляду справи. Вони захищають власні права та інтереси або ж права та інтереси інших осіб, а відтак мають право, закріплене у ч.1 ст. 27 ЦПК України, заявляти відвід. Інші ж учасники цивільного процесу, перелік яких закріплений у ст. 47 ЦПК України, а саме: секретар судового засідання, судовий розпорядник, свідок, експерт, спеціаліст, особа, яка надає правову допомогу, не мають права відводу інших осіб. Інші учасники цивільного процесу є особами, які не беруть участі у справі, але беруть участь у цивільному процесі, вони не повинні мати жодної заінтересованості щодо предмета спору чи вирішення іншої правової вимоги, а мають бути безсторонніми та сприяти суду в здійсненні правосуддя⁵. Відповідно до процесуальної ролі всіх суб'єктів цивільного процесу поділяють на три групи: 1) суди; 2) особи, які беруть участь у справі; 3) особи, які сприяють здійсненню правосуддя⁶. Слід зазначити, що тільки друга група зазначених суб'єктів цивільного процесу має юридичну заінтересованість, вони не підлягають відводу і самі мають право заявити відвід. Представники першої та третьої груп мають бути безсторонніми, мають право на самовідвід, а не право на відвід, окремі з них, за наявності відповідних підстав, підлягають відводу. На нашу думку, суб'єктів цивільного процесу слід поділяти на таких, що мають юридичну заінтересованість і право відводу, а і таких, які не повинні мати заінтересованості у результатах розгляду справи і не мають права заявляти відвід.

Відповідно до ч. 2 ст. 16 Закону право на відвід у виконавчому провадженні мають стягувач, боржник, їх представники. Порівнявши наведений перелік з переліком осіб, які мають право заявити відвід у цивільному процесі, варто відзначити, що у виконавчому провадженні право на відвід не мають треті особи та особи, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб. Треті особи у разі винесення судом рішення на їх користь набувають у виконавчому провадженні правового статусу стягувача, а тому їх право на відвід не порушується. Відповідно до ст. 45 ЦПК України у випадках, встановлених законом, окремим органам та особам, зокрема Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини, органам державної влади, органам місцевого самоврядування, прокурору тощо законодавець надає право захищати права, свободи та інтереси інших осіб, відносячи останніх, як уже було зазначено, до групи осіб, які беруть участь у справі, тобто таких, які мають право відводу. Метою участі зазначених осіб у цивільному процесі є захист прав, свобод та інтересів іншої особи, з якою цей орган чи особа не перебувають у відносинах представництва, а також державних та суспільних інтересів. Вони діють не від імені особи, яка потребує захисту, однак з поважних причин не може самостійно звернутися до

⁵ *Цивільний процес України: академічний курс: підручник для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.; [за ред. С.Я. Фурси].* – К.: Видавець Фурса С.Я.: КНТ, 2009. – (Серія «Процесуальні науки»). – С. 160.

⁶ *Зейкан Я.П.* Коментар цивільного процесуального кодексу України / Зейкан Я.П. – К.: Юридична практика, 2006. – С. 45.

суду, а від власного імені, а відтак не виступають представниками цих осіб. Слід зауважити, що у виконавчому провадженні з осіб, яким надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб, до кола учасників виконавчого провадження віднесений лише прокурор, але і його законодавець не вніс до закріпленого у ч.2 ст.16 Закону переліку осіб, які мають право заявити відвід. Однак слід врахувати, що поважні причини, які унеможливлювали самостійне звернення осіб, які потребують захисту, до суду, можуть продовжувати існувати і після винесення судом позитивного рішення на їхню користь. Відповідно з тих же самих причин зазначені особи не зможуть захистити свої права та інтереси й у виконавчому провадженні, а відтак потребують відповідної правової допомоги. На нашу думку, варто включити до переліку учасників виконавчого провадження, закріпленого у ч. 1 ст. 7 Закону, не лише прокурора, а й інших осіб, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб, надавши їм та прокурору право заявляти відвід, а не лише стягувачу, боржнику або їх представникам, як це має місце нині згідно із законодавством.

Відповідно до ч.2 ст. 23 ЦПК України відвід може бути заявлений судді, секретарю судового засідання, експерту, спеціалісту та перекладачу. Згідно із ч.1 ст. 16 Закону за наявності передбачених чинним законодавством умов не можуть брати участі у виконавчому провадженні та підлягають відводу державний виконавець, експерт, спеціаліст, оцінювач, перекладач. Попри це слід зауважити, що до зазначених переліків законодавець не включив народних засідателів, судового розпорядника, помічника судді, свідка, особу, яка надає правову допомогу, понятих, працівників органів внутрішніх справ, представників органів опіки та піклування тощо. Отже, законодавець поділяє суб'єктів цивільних процесуальних та виконавчих правовідносин на таких, яким може бути заявлено відвід, та таких, щодо яких заявлення відводу не передбачено.

Історії цивільного процесу відомі випадки, коли допускався відвід народних засідателів та свідків⁷. Згідно з ч. 2 ст. 18 ЦПК України народні засідателі при здійсненні правосуддя користуються всіма правами судді, а отже, можуть, за наявності особистої заінтересованості, реально вплинути на результат вирішення конкретної цивільної справи. Відтак, на нашу думку, положення інституту відводу мають бути поширені й на народних засідателів. Законодавство України не забороняє бути свідком у цивільній справі особі, яка перебуває із стороною в родинних або в інших особистих чи службових відносинах. При цьому, можливо, єдиним стримуючим фактором давати неправдиві свідчення для такого свідка є наявність кримінальної відповідальності за завідомо неправдиві свідчення, однак за таке правопорушення, як свідчить практика, свідки притягуються до кримінальної відповідальності вкрай рідко. Якщо суд розглядатиме неправдиві свідчення як доказ у цивільній справі, то це може призвести до винесення несправедливого рішення суду, що неприпустимо. Поряд з цим можлива ситуація, коли лише заінтересований свідок може дати корисну інформацію суду про обставини справи, і задоволення клопотання іншої сторони про відвід може

⁷ Немеш П.Ф. Інститут відводу в цивільному процесі на українських землях у період НЕПу / П. Ф. Немеш // Держава і право: зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки. – 2012. – Вип. 55. – С. 297–300.

позбавити суд можливості отримати необхідну інформацію. Компроміс у цій ситуації, на нашу думку, може полягати у наданні свідку права на самовідвід, без надання права на відвід свідка іншим особам, тобто розглядати право на відвід та право на самовідвід як різні права. Право на відвід є засобом реалізації права на захист прав та інтересів осіб, які беруть участь у цивільній справі та виконавчому провадженні, а право на самовідвід враховує й етичну складову, яка полягає в неможливості виконувати належним чином свої процесуальні обов'язки через причини етичного характеру.

Секретар судового засідання включений законодавцем до переліку осіб, які підлягають відводу, а судовий розпорядник та помічник судді – ні, останнього навіть не включено до складу інших учасників процесу. У випадку особистої заінтересованості у судового розпорядника і помічника судді вони, на нашу думку, мають можливість вплинути на результат розгляду цивільної справи за умови недостатнього контролю за їх діями суддею. Відповідно учасник цивільного процесу, який володіє інформацією про особисту заінтересованість судового розпорядника чи помічника судді, повинен повідомити суддю про це. Крім цього, може виникнути ситуація, коли судовий розпорядник, виконуючи доручення судді, повинен видаляти із зали судового засідання когось із своїх близьких родичів, або помічник судді має готувати матеріали для винесення судом справедливого, але несприятливого для близької йому людини рішення. Відтак за наявності передбачених законодавством підстав варто надати право судовому розпоряднику та помічнику судді заявляти самовідвід. Такий же правовий режим слід поширити й на особу, яка надає правову допомогу, оскільки можлива ситуація, коли, надаючи належним чином правову допомогу одній стороні, ця особа вимушена діяти проти іншої, яка є для неї близьким родичем. Відтак пропонується доповнити ч.4 ст.23 ЦПК України таким текстом: «Судовий розпорядник, помічник судді, особа, яка надає правову допомогу та свідок, за наявності підстав, зазначених у ст. 20 цього Кодексу, мають право заявити самовідвід».

Суб'єктів виконавчих правовідносин законодавець, відповідно до ст. 7 Закону, поділяє на учасників виконавчого провадження та осіб, яких державний виконавець за необхідності залучає до проведення виконавчих дій, при цьому останні не підлягають відводу. Слід зауважити, що, перебуваючи в родинних стосунках з учасниками виконавчого провадження або маючи іншу особисту заінтересованість, поняті можуть не зробити належних зауважень з приводу провадження виконавчих дій, залучені працівники органів внутрішніх справ, представники органів опіки та піклування, інших органів та установ можуть діяти пасивно і в такий спосіб вплинути на результат проведення виконавчих дій. Відповідно до ч.3 ст. 15 Закону як поняті можуть бути запрошені будь-які дієздатні особи, що не мають особистої заінтересованості у провадженні виконавчих дій і не пов'язані між собою або з учасниками виконавчого провадження родинними зв'язками, підлеглистю чи підконтрольністю⁸. Отже, законодавець забороняє залучати як понятіх осіб, котрі не відповідають зазначеним вимогам, водночас не передбачає процедури відводу або заміни понятого, якщо буде встановлено таку невідповідність. Відповідно державний виконавець зобов'язаний

⁸ Виконавче провадження в Україні: зб. законодавчих актів [упорядник Роїна О.М.] – С. 53.

виявити невідповідність понятого встановленим вимогам ще до його залучення, що на практиці не завжди реально досягти. Як вихід із цієї ситуації може бути створення при органі виконавчої влади на районному рівні штатного підрозділу понятих, яких за необхідності, зокрема, державні виконавці могли б залучати до проведення виконавчих дій, роблячи відповідну своєчасну заявку до органу виконавчої влади. Хоча поняті не завжди залучаються до проведення виконавчих дій, однак вони виконують важливу функцію у виконавчому провадженні, й тому їм варто надати статус учасників виконавчого провадження, як і експертам, спеціалістам, оцінювачам та перекладачам. Відповідно слід доповнити понятими перелік осіб, які підлягають відводу у виконавчому провадженні згідно з ч.1 ст. 16 Закону. Працівникам же органів внутрішніх справ, представникам органів опіки та піклування, інших органів та установ, які залучаються до проведення виконавчих дій, за наявності передбачених законодавством підстав та з етичних міркувань, варто надати право заявити самовідвід.

Поряд із розширенням кола суб'єктів, яким може бути заявлено відвід, та кола осіб, які мають право заявити самовідвід, варто вжити відповідних заходів щодо запобігання зловживанням правом відводу та правом самовідводу. Як свідчить судова практика, як і відповідна практика із виконавчого провадження, особа, яка має виконати грошове зобов'язання, намагається в різні способи відтермінувати його виконання, в тому числі шляхом заявлення відводу судді або державному виконавцю. Іноді судді та інші суб'єкти процесуальних правовідносин не хочуть брати участі в резонансній справі, а відтак заявляють необгрунтований самовідвід. У цьому зв'язку варта уваги судова практика Франції щодо відповідальності у вигляді штрафу за заявлення необгрунтованого відводу судді⁹. Особа, яка заявляє відвід або самовідвід, для вирішення цього питання повинна надати їй відповідні докази або іншу підтверджену інформацію про заінтересованість чи упередженість учасника цивільних процесуальних або виконавчих правовідносин, що підлягає відводу. З цього приводу дискусійною є позиція, що суддя підлягає відводу, якщо він «висловив свою думку по суті справи ще до початку її розгляду, чим виявив своє ставлення до результату справи»¹⁰. Можна погодитися, що суддя вчинив у цій ситуації неетично, однак у ході розгляду справи його думка може змінитися. Крім цього, такі висловлювання судді можливі й у випадку, якщо він не хоче розглядати конкретну резонансну справу і шукає способи для свого відводу.

На нашу думку, суттєве значення також має питання про суб'єкти, які розглядатимуть клопотання про відвід. Згідно з ч.2 ст. 24 ЦПК України заява про відвід вирішується в нарадчій кімнаті ухвалою суду, що розглядає. Однак слід врахувати, що відповідно до ч.1 ст. 18 ЦПК України цивільні справи у судах першої інстанції розглядаються суддею одноосібно, крім частини справ окремого провадження. Отже, типовою є ситуація, коли суддя розглядає відвід, а тим більше самовідвід, собі самому, а це не є належним вирішенням проблеми. У виконавчому провадженні питання про відвід державного виконавця відповідно до

⁹ *Курило М.А.* Цит. праця. – С. 58.

¹⁰ *Курс цивільного процесу: підручник / В.В. Комаров, В.А. Бігун, В.В. Баранкова та ін.; за заг. ред. В.В. Комарова.* – Х.: Право, 2011. – С. 236.

ч.3 ст. 16 Закону вирішує його начальник, що також не є оптимальним вирішенням проблеми. У Франції клопотання про відвід судді вирішується апеляційним судом без участі сторін¹⁴.

Пропонується, щоб всі питання, пов'язані з відводами (самовідводами) судді, народних засідателів або державного виконавця, вирішувала комісія у складі працівників відповідного суду чи державного органу виконання рішень, обраних автоматизованою системою, під головуванням представника відповідного територіального управління юстиції, без участі учасників цивільного процесу чи виконавчого провадження. Рішення комісії має бути остаточним, у тому числі в питанні накладення штрафу за заявлення безпідставного відводу або самовідводу.

Отже, право заявити відвід у цивільних процесуальних та виконавчих правовідносинах, за наявності передбачених законодавством підстав, повинні мати всі особи, метою участі яких є захист своїх або іншої особи прав та інтересів, оскільки інститут відводу за своїм змістом є процесуальним засобом реалізації права на захист. Пропонується включити до переліку учасників виконавчого провадження, закріпленого у ч. 1 ст. 7 Закону України «Про виконавче провадження», не лише прокурора, а й інших осіб, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб, надавши їм та прокурору право заявляти відвід.

Положення інституту відводу в цивільному процесі мають бути поширені й на народних засідателів, а у виконавчому провадженні – на понятих. Слід додати народного засідателя до переліку осіб, яким може бути заявлено відвід, закріплений у ч.2 ст. 23 ЦПК України, а понятих – до переліку, закріпленого у ч.1 ст.16 Закону України «Про виконавче провадження».

Слід розглядати право на відвід та право на самовідвід як різні права. Право на відвід є засобом реалізації права на захист прав та інтересів осіб, які беруть участь у цивільній справі та виконавчому провадженні, а право на самовідвід, крім цього, враховує й етичну складову, яка полягає в неможливості виконувати належним чином свої процесуальні обов'язки через причини етичного характеру. Пропонується доповнити ч.1 ст.23 ЦПК України таким текстом: «Судовий розпорядник, помічник судді, особа, яка надає правову допомогу, та свідок, за наявності підстав, зазначених у ст. 20 цього Кодексу, мають право заявити самовідвід».

Працівникам органів внутрішніх справ, представникам органів опіки та піклування, інших органів та установ, які залучаються до проведення виконавчих дій, за наявності передбачених чинним законодавством підстав та з етичних міркувань, варто надати право заявити самовідвід.

Пропонується створити при органі виконавчої влади на районному рівні штатний підрозділ понятих, яких за необхідності, зокрема державні виконавці, могли б залучати до проведення виконавчих дій, роблячи відповідну своєчасну заявку до органу виконавчої влади.

Пропонується вирішення питання про відвід (самовідвід) судді, народного засідателя та державного виконавця покласти на спеціальну комісію в складі працівників відповідного суду чи державного органу виконання рішень, обра-

¹⁴ Зейкан Я.П. Цит. праця. – С. 38.

них автоматизованою системою, під головуванням представника відповідного територіального управління юстиції, без участі учасників цивільного процесу чи виконавчого провадження. Рішення комісії має бути остаточним, у тому числі у питанні накладення штрафу за заявлення безпідставного відводу або самовідводу.

УДК 347.99(477):347.764:656.1/.5:340.132

До питання тлумачення судами України норми про фінансову відповідальність МТСБУ перед власниками наземних транспортних засобів, які звільнені від обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності

О. М. Заєць,

старший викладач кафедри економічної безпеки
Луганського державного університету внутрішніх справ
імені Е.О. Дідоренка, кандидат юридичних наук.

Розкриваються правові питання фінансової відповідальності МТСБУ внаслідок скоєння дорожньо-транспортної пригоди особами, які звільнені від обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності. Також дається тлумачення «належності» транспортного засобу особі та її види. Автор дійшов висновку, що наявність виключень у національних умовах страхування не звільняє страховика і МТСБУ від фінансових обов'язків щодо відшкодування збитків навіть за відсутності страхових полісів у осіб, які мають на це законодавством визначене право.

Ключові слова: страхування, обов'язкове страхування, власник транспортного засобу, довіреність, відповідальність.

Заєц А.М. К вопросу толкования судами Украины нормы о финансовой ответственности МТСБУ перед собственниками наземных транспортных средств, которые освобождены от обязательного страхования гражданско-правовой ответственности

Раскрываются вопросы финансовой ответственности МТСБУ в результате совершения дорожно-транспортного происшествия лицами, которые освобождены от обязательного страхования гражданско-правовой ответственности. Также дается толкование «принадлежности» транспортного средства лицу и ее виды. Автор сделал вывод о том, что наличие исключений в национальном страховом законодательстве не освобождает страховщика и МТСБУ от финансовых обязательств по возмещению убытков даже при отсутствии страхового полиса у лиц, которые имеют на это законодательством определенное право.

Ключевые слова: страхование, обязательное страхование, владелец транспортного средства, доверенность, ответственность.

Zaets Oleksandr. To question of interpretation of Ukraine of norm courts about financial responsibility of MTSBU before proprietors of surface transport vehicles, which are exempt from obligatory insurance of civil responsibility

The article is devoted to the legal questions of the financial responsibility MTSBU as a result of accomplishing of road traffic accident by persons which are exempt from obligatory insurance of civil liability. Grammatical interpretation of «belonging» of transport vehicle is also given to the person and its kinds. An author drew conclusion that the presence of exceptions in a national insurance legislation